

tolul înscenărilor importante, dar nerealizate, în fapt, pe măsura importanței lor sociale ? !

Sînt teatre care fac mari eforturi pentru a se menține la un nivel artistic înalt : numese Teatrul „Bulandra”, ale cărui posibile eșecuri, cînd, totuși, se întîmplă, rămîn în domeniul artei și nu la periferia ei (sau în afara ei) ; sau amintesc Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, Teatrul Maghiar din Cluj-Napoca.

E greu să te entuziasmezi la gîndul că multe teatre trec dintr-o stagiune în alta ca dintr-un buget în altul. Adică, funcționărește. Te poate bucura Colocviul amintit, al regizorilor tineri, Săptămîna teatrală sătămăreană, Gala recitalurilor dramatice și Colocviul criticilor. Îți poate suride cite o decizie — e de sperat că Eugen Mercus, numit director, va însufleți teatrul unuia dintre cele mai mari orașe ale țării —, cite un proiect. Dar, atenție !, proiectele teatrelor sunau foarte încurajator în septembrie anul trecut. Din ceea ce s-a promis opiniei publice s-a realizat, la valoarea exigentelor propriului nostru nivel de evoluție artistică, încă prea puțin. Numărați. Confrunțați. Proiecte ce ne însuflețeau așteptările au fost, uneori, abandonate, altele mediocre neîndeplinite. S-a jucat, în premieră, *Noapte albă* de Mircea Bradu, dar destul de prost pentru ca autorul, de la care se așteaptă realizarea promisiunilor debutului, să nu se fi putut bucura de spectacol. Teatrul „Ion Creangă” a făcut una din stagiunile sale cele mai neinteresante. *Galileo Galilei* de Brecht, la Teatrul Mic, a dobîndit realitate scenică mult sub ceea ce se putea atinge. Cu excepția piesei (prelungită, de fapt, din cărțile de reportaj ale autorului) lui Al. Monciu Sudinschi — pusă în scenă de un actor ! — nici un debut nu a impresionat autentic.

Vorbînd de stagiune, vorbim — sau trebuie să o facem ! — și de critica de teatru, de cartea *despre* și *pentru* teatru. Sînt cîteva exemple de certă valoare ; e, apoi, exemplul unor cronici permanente, al unor debateri publice, simpoioane, colocvii. Dar, dezolantă e realitatea diletantismului critic, a „partizanatului” mărunț. Dau un exemplu : Teatrul din Birlad a prezentat, meritoriu (supraestimările n-au lipsit), premiera cu piesa lui Dumitru Solomon, *Platon*. În ce privește decorul, s-a exprimat opinia că el este de calitate deplorabilă. Iată, însă, că un comentator (Victor Niță) publică, despre acest decor, un text apologetic, lipsit de criterii. Departe de a milita pentru o critică aliniată unei păreri unice, mohorîtă în lipsa ei de personalitate și curaj, nu înțelegem, totuși, cum prostul-gust și ostentația devin obiect de osanale (și, asta, într-o revistă de mare tiraj !). Confuzia stîrnită astfel va număra printre victimele sale nu numai un scenograf (dacă acesta nu e conștient) sau un teatru ! Critica lipsită de responsabilitate,

camleonică, se demite de rolul ei social și își subminează autoritatea.

Stagiunea despre care am scris aceste rînduri nu este încheiată. Astăzi, 3 iulie 1976, cînd revizuiesc aceste însemnări, știu că mai urmează premiera cu *Băceala* de Marin Sorescu la Teatrul „Bulandra”, *Macbeth* de Shakespeare în regia Floricăi Mălureanu la Craiova, și... Este posibil ca în bilant să se mai înscrie evenimente teatrale. Și este chiar posibil ca fapte entuziasmante să prefigureze încă de acum profilul stagiunii ce urmează. Cît de mult mi-aș dori o asemenea surpriză ! Și cît de mult o datorează teatrul publicului său !

■ ȘTEFAN
ÔPREA

Sub semnul regiei tinere

Stagiunea recent încheiată a stat sub semnul regiei tinere, al efortului acesteia de a-și impune autoritatea, de a se manifesta ca realitatea cea mai pregnantă a mișcării noastre teatrale din perioada pe care o numim *stagiunea '75—'76*. Nu numai Colocviul tinerilor regizori, care a avut loc în primăvară, la Birlad — manifestarea cea mai reușită din cite s-au organizat (și s-au organizat destule) în ultimii ani — e argumentul care îmi susține opinia, ci întreaga activitate de creație a tinerilor regizori, foarte diversă și bogată, activitate care a dat stagiunii o dominantă, un sunet aparte.

Reținem, mai întii, fermitatea și, într-o măsură, noutatea opțiunilor repertoriale ale regizorilor tineri, acțiune în care distingem două direcții principale :

1. O atitudine nouă, mai fermă, mai responsabilă față de dramaturgia originală. Dacă a existat un timp în care s-a susținut — pe drept sau pe nedrept — că regizorii tineri ocolesc dramaturgia românească, mai ales pe cea de actualitate, acel timp a trecut ; tinerii de acum au înțeles lucrul esen-

tial, că o școală națională de regie nu se poate afirma în afara dramaturgiei naționale. Este adevărat că în ultimii ani și scriitorii noștri de teatru au fost mai valoros fertili, ceea ce nu numai că a stimulat interesul regizorilor tineri, dar a dus la o adevărată coeziune între masa de scris și scenă, coeziune prietnică teatrului românesc, în ansamblu. Dacă dau, în continuare, multe exemple, o fac numai pentru a scoate afirmația de mai sus în afara oricărei îndoieli. Au fost aduse în luminile rampei, de către tinerii regizori, piesele : *Balconul* de D. R. Popescu (Al. Colpacci, Teatrul din Oradea), *Evadarea* de Leonida Teodorescu (Șt. Vaida, Turda), *Acum și în cele din urmă* de Th. Mănescu (George Rada, Galați), *Tinerete fără bătrânețe* de Eduard Covali (Cătălina Buzoianu, Piatra Neamț), *Un fluture pe lampă* de Paul Everac (Ion Jeremia, Timișoara), *Menașera* de Al. Sever (Iulian Vișa, Sibiu), *La margine de paradis* de Ovidiu Genaru (Cristian Pepino, Bacău), *Foțbal* de Mircea Radu Iacoban (Dan Micu, Giulești) ; și lista nu e completă. Din dramaturgia clasică și din cea interbelică, au fost abordate : *O scrisoare pierdută* de I. L. Caragiale (Anca Ovanez, Iași), *Sinziana și Pepelea* (Anca Ovanez, Constanța), *Vișorul* de Delavrancea (Ion Jeremia, Timișoara), *Act venețian* de Camil Petrescu (Adrian Lupu, Iași) și altele.

2. Abordarea curajoasă a dramaturgiei universale, din care s-au ales fie piese clasice celebre, ca, de pildă, *Macbeth* de Shakespeare (Aureliu Manea, la Ploiești), fie piese din zone literare nefrecventate de noi, ca, de pildă, *Amurgul unui coror* de Junji Kinoshita (Al. Tocilescu, la Pitești), *Ivona, principesa Burgundiei* de Witold Gombrowicz (Brandy Barasch, Iași), *Sizwe Bansi a murit* de Athol Fuggard (Alexa Visarion, la Teatrul „Nottara“).

Dar listele ne duc doar spre o viziune cantitativă, ceea ce este, desigur, insuficient. Nu ne stă în putință, în acest spațiu, să facem analize de spectacole ; încercăm doar a lua pulsul stagiunii, acel puls specific pe care l-a imprimat regia tină. De aceea, ne mulțumim cu câteva aprecieri sumare.

Un spectacol remarcabil a realizat, de pildă, Dan Micu, la Tg. Mureș, cu piesa lui D. R. Popescu, *Piticul din grădina de vară*.¹ El a reușit să dea o adevărată măreție faptei eroice a comunistei Maria Boitor, prin judicioasa structurare a atitudinilor și gesturilor obișnuite, prin autenticitatea relațiilor de viață, prin șlefuirea unor caractere, a unor

tipuri umane, în același timp, reale și simbolice. Tot cu o piesă a lui D. R. Popescu, *Balconul*, a izbutit și Al. Colpacci, la Oradea, să ofere publicului unul dintre cele mai bune spectacole ale stagiunii, o patetică înfruntare de idei și o convingătoare afirmare a credinței generației tinere în idealul comunist. Caracteristice pentru profilul calitativ al stagiunii au fost și spectacolele caragialeene *Năpasta*, semnat de Alexa Visarion (claritatea viziunii, fermitatea compoziției, unitatea interpretării actoricești, într-un cuvânt, o excelență reevaluată de unii text clasic de obicei nedreptățit), și *O scrisoare pierdută*, montat de Anca Ovanez, pe temeiul unui sensibil echilibru între tradiție și modernitate ; dacă elementele de permanență ce vin, firesc, din montările anterioare — filtrate, bineînțeles, prin sensibilitatea și înțelegerea actualilor interpreți — sînt ușor depistabile în respectul față de text, în virulența criticii sociale, în perfectă articulare a relațiilor scenice, elementele noi, notele personale distribuite de Anca Ovanez își află expresia în automatizarea nu numai a mișcărilor, dar și a gândirii personajelor, în accentele tari pe grotescul existenței, nu al caracterelor, portită prin care regizoarea se strecoară abil spre generalizarea procesului alienării într-o societate malformată, „fără moral și fără principii“.

Tot Anca Ovanez strică, însă, la Constanța, feeria lui Vasile Alecsandri — *Sinziana și Pepelea*, transformînd spectacolul într-o paradă barocă fără haz, din care textul bardului, înăbușit, răzbate greu, cu aproape toate nuanțele estompatate sau înecate într-o scenografie exagerat dilatată. Fără har a lucrat și George Rada piesa *Acum și în cele din urmă* de Theodor Mănescu, text de real interes în actualitate, propunînd o meditație lucidă asupra ideii de justiție, confruntînd două generații : cea vîrstnică — trecută prin focul revoluției — și cea tină — care își propune, azi, s-o judece pe cea dintîi, pentru a înțelege dacă aceasta a făcut ceea ce trebuia să facă. Dezbaterea propusă de Th. Mănescu e pasionantă și dramatică în substanța ei, dar spectacolul semnat de George Rada nu a reușit s-o slujească pe măsură, fiind dezlinat, fără stil, fără o idee coordonatoare, desfășurat într-un decor neinspirat.

Din categoria spectacolelor cu piese ale repertoriului universal, ne-a reținut atenția *Macbeth*-ul lui Aureliu Manea, în care regizorul a urmărit să pună în lumină o acerbă și continuă luptă cu limita, circumscriind destinul tragic al personajului titular unei desperațe încercări de a sparge limitele existenței și cunoașterii. Corespondentul scenic al acestei idei, propus de Manea, e spargerea limitelor obișnuite ale percepției. Rezultatul ? Un spectacol vizualizat excesiv, în care șo-

¹ Chiar dacă spectacolul nu ține, calendaristic, de stagiunea ce o discutăm, prin ecoul lui, prelungit și încă proaspăt, el se infuzează (ca și Năpasta lui Visarion, la care de asemenea ne referim) în culoarea și timbrul de ansamblu al acestei stagiuni.

cul vizual e aproape insuportabil; efectul de blitz atomic propus de regizor, deși are o anume fascinație și poartă încărcătura dramatică a textului, se pierde prin repetare, se devalorizează prin exces. Dar, trebuie să-i recunoaștem lui Manea — dincolo de dificultatea receptării spectacolului — viziunea îndrăzneată, originală, capacitatea armonizării tuturor elementelor spectacolului într-o concepție integratoare, credința sa nestrămutată în ceea ce-și propune, claritatea și sugestivitatea metaforei scenice oferite spectatorului spre meditație.

Un spectacol a cărui nouitate e dată, mai întâi, de prezența, pentru prima dată la noi, a unei piese japoneze a fost, în stagiunea încheiată, *Amurgul unui cocor* de Junji Kinoshita. Delicatesța textului, puritatea imaginii, jocul actorilor — care au recurs la unele elemente de sugestie, atât cât era necesar pentru a fi în acord cu textul și pentru a genera o atmosferă caracteristică, toate au contribuit la realizarea unui spectacol frumos, din care răzbate o poezie orientală euceritoare. Regizorul Al. Tocilescu s-a dovedit un om de gust, echilibrat și sensibil.

Am fi nedrepti dacă nu am aminti, măcar în treacăt, spectacolele bune cu piese din repertoriul universal, realizate de Iulian Vișa (*Slugă la doi stăpîni*, de Goldoni, la Teatrul Tineretului, Piatra Neamț), Alexa Visarion (*Barbarii* de Maxim Gorki, la Teatrul „Nottara”), Nicoleta Toia (*Căsătorie prin concurs* de Goldoni, la Sibiu), Brandy Barasch (*Insemnările unui nebun* de Gogol, la Iași), după cum am fi nedrepti dacă am trece cu vederea neîmpliniri ca *Mușafirul care n-a sunat la ușă*, semnat, la Teatrul de Comedie, de Nicoleta Toia, spectacol mic, uzind de comicità ieftină, pe un text prăfuit și subțirel, sau *Burghezul gentilom*, montat la Iași, de Virgil Tănase, într-o viziune declarată personală, dar inconsecventă și ușor confuză.

Eșecurile tinerilor regizori au fost, însă, incomparabil mai puține decît izbînzile. Și asta se datorește, fără îndoială, faptului că tinerii regizori se arată dispuși să circule într-o arie culturală întinsă, se aplecă atenți spre repertoriul universal și românesc, știu să opteze pentru texte de largă deschidere umanistă, au curajul să abordeze, cum am văzut, zone literare nedefrișate, iar, peste toate acestea, dovedesc o solidă pregătire teoretică, fapt evidențiat cu pregnanță în Colocviul de la Bîrlad, în care dezbaterile teoretice au fost vii și substanțiale.

Iată temeieri — și sînt sigur că nu le-am descifrat pe toate — care ne îndreptătesc nu numai să punem stagiunea trecută sub semnul dominant al activității regizorilor tineri, dar și să privim foarte încrezători spre stagiunile viitoare.

■ CONSTANTIN PARASCHIVESCU

Stagiunea și dezbaterile

Nu întotdeauna judecata bilanțieră asupra unei perioade de activitate e și edificatoare. Ea e utilă, pentru că ne oferă date precise și neîndoelnice, e un instrument de lucru, pentru că ne înfățișează o oglindă clară a faptelor și ne oferă posibilitatea de a stabili relații corespunzătoare. Dar particularitatea? Dar timbrul discret al unui lanț de fapte? Dar ceea ce e, încă, nesecizat de statistici? Stagiunea care s-a încheiat prezintă, iată, o dublă particularitate, care nu poate fi consemnată în nici un tabel de date stricte.

Mai întâi: a prilejuit o largă mobilizare a colectivelor artistice din toată țara la dezbaterile unor probleme profesionale specifice, într-un cadru de ținută științifică, cu participarea unor oameni de cultură din Capitală și din alte orașe. Aceste inițiative, mai multe și mai spornice decît altădată, au marcat un element principal în suita manifestărilor organizate în întîmpinarea Congresului educației politice și al culturii socialiste. Pe teme diferite, comunicări și colocvii de specialitate s-au desfășurat la Cluj-Napoca, Craiova, Timișoara, Bacău, Constanța, Botoșani, Bîrlad. Să nu nesocotim aceste clipe, ele nu oferă cîștiguri imediate și spectaculoase, uneori nu prilejuiesc nici avansarea unor contribuții inedite la elucidarea unor termeni și chestiuni teoretice; dar prilejuiesc, fără doar și poate, odată cu un larg schimb de păreri, cunoașterea și stabilirea unor raporturi de reciprocitate între teoreticieni și practicieni, confruntarea unui mod de gîndire cu altul, a unui mod de experiență cu altul, elucidarea unor controverse, stimularea unor inițiative. Analiza minuțioasă efectuată la Cluj-Napoca asupra unui spectacol cu *O noapte furtunoasă* de I. L. Caragiale a valorat cît o apreciere de examen. Nici o cronică, nici o consemnare